

กลองมโหระทึก: ภาพสะท้อนเส้นทางโขง-สาละวินยุคแรก

ธีระวัฒน์ แสนคำ¹

ความนำ

แม่น้ำโขงและแม่น้ำสาละวินเป็นแม่น้ำที่มีจุดกำเนิดมาจากบริเวณเดียวกัน นั่นก็คือ เทือกเขาสูงในทิเบต ซึ่งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของประเทศจีน แล้วไหลขนานกันลงมาทางทิศใต้ของจีนเข้าสู่ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

แม่น้ำโขงไหลจากตอนใต้ของจีนผ่านที่ราบลุ่มแม่น้ำโขงในเขตประเทศพม่า ไทย ลาว กัมพูชาและไหลลงทะเลที่เมืองอันยาง ทางตอนใต้ของประเทศเวียดนาม มีความยาวประมาณ 4,909 กิโลเมตร² ส่วนแม่น้ำสาละวินไหลจากตอนใต้ของจีน ผ่านประเทศพม่า แล้วเป็นพรมแดนธรรมชาติระหว่างไทยกับพม่า ก่อนที่จะไหลเข้าสู่ประเทศพม่าอีกครั้ง และไหลลงอ่าวมะตะมะ มหาสมุทรอินเดียที่เมืองมะละลิ่ง มีความยาวประมาณ 2,800 กิโลเมตร³

ดินแดนประเทศไทยในปัจจุบัน ถือว่าเป็นบริเวณที่อยู่กึ่งกลางระหว่างสองแม่น้ำสายใหญ่ทั้ง 2 สายนี้ โดยมีแม่น้ำโขงอยู่ทางตะวันออกและมีแม่น้ำสาละวินอยู่ทางตะวันตกของประเทศ ตลอดสองฝั่งแม่น้ำทั้ง 2 สายได้เป็นที่อยู่อาศัยของมนุษย์มากกว่า 2,500 ปี และที่สำคัญผู้คนจาก 2 ลุ่มแม่น้ำนี้ได้มีความสัมพันธ์และเดินทางติดต่อกันมาอย่างยาวนาน โดยผ่านดินแดนบริเวณภาคเหนือตอนล่างเป็นเส้นทางติดต่อสัมพันธ์กัน หลักฐานที่บ่งชี้ให้เห็นถึงการติดต่อของผู้คนลุ่มแม่น้ำโขงและลุ่มแม่น้ำสาละวินในยุคแรกได้ อย่างชัดเจนขึ้นหนึ่ง นั่นก็คือ กลองมโหระทึก

ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับกลองมโหระทึก

คำว่า มโหระทึก พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2525 ได้ให้ความหมายไว้ว่า มโหระทึก คือ กลองชนิดหนึ่งของชนชาติที่อยู่ทางตอนใต้ของประเทศจีน ใช้ตีเป็นสัญญาณและประโคม⁴

ในยุคแรกๆ เป็นภาชนะใส่สิ่งของศักดิ์สิทธิ์ฝังดินไว้กับศพ บางแห่งใช้ใส่กระดูกคนตายที่ฝังดินไว้จนเนื้อหนังลอกออกแล้ว นานเข้ากลายเป็นเครื่องประโคมตีในพิธีกรรม เช่น พิธีศพ ทำให้เรียกกันภายหลังว่า กลอง เพราะมีรูปร่างเหมือนกลองไม้ แต่บางทีก็เรียกฆ้อง⁵ ปัจจุบันนี้ยังมีการใช้กลองมโหระทึกประโคมในพิธีกรรมสำคัญของรัฐและพระเจ้าแผ่นดิน

กลองมโหระทึกเป็นประติมากรรมที่เกิดขึ้นในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ ต่อเนื่องถึงช่วงประวัติศาสตร์ (ประมาณ 2,000 – 3,000 ปีมาแล้ว) ใช้เนื่องในพิธีกรรม ความเชื่อและเป็นวัฒนธรรม ซึ่งพบในพื้นที่ต่างๆ ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อาทิ พม่า ไทย เวียดนาม ลาว มาเลเซีย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ ฯลฯ⁶

โดยลักษณะของกลองชนิดนี้ เป็นกลองที่หล่อมาจากโลหะผสมระหว่างทองแดง ดีบุกและตะกั่ว มีชื่อเรียกต่างๆ กัน ตามความเชื่อของท้องถิ่นที่เป็นกลุ่มชนเจ้าของกลองนั้น เช่น ในภาคเหนือของประเทศไทยและในสหภาพพม่า เรียกว่า “ฆ้องกบหรือฆ้องเขียด” เนื่องจากบริเวณใกล้ขอบหน้ากลองมีการหล่อประติมากรรมลอยตัวรูปกบหรือเขียดขนาดเล็กตกแต่ง ชาวจีนเรียกกลองมโหระทึกว่า “ตุงกู” (Tung Ku) ฯลฯ⁷

ลักษณะของกลองมโหระทึก จะมีลักษณะละเอียดปลีกย่อยที่แตกต่างกันเล็กน้อย แต่โดยทั่วไปแล้วส่วนหน้ากลองจะมีรูปคล้ายรามะนา กลางหน้ากลองตกแต่งเป็นลายดาวแจกหรือดวงอาทิตย์ มีลวดลายเรขาคณิต รูปสัตว์ต่างๆ ประดับโดยรอบ บางใบอาจมีการหล่อประติมากรรมลอยตัวรูปกบหรือสัตว์อื่นตกแต่งส่วนหน้ากลองด้วย ด้านข้างมักมีหู 2 – 4 หู สำหรับห้อยหรือแขวน

¹ นิสิตหลักสูตรประวัติศาสตร์และการท่องเที่ยว ชั้นปีที่ 5, หัวหน้ากลุ่มประวัติศาสตร์สองข้างทาง สาขาวิชาประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.

² ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และกัมปนาท ภักดีกุล (บรรณาธิการ). ลุ่มน้ำโขง: วิกฤต การพัฒนาและทางออก. 2549, หน้า 298.

³ ชาญวิทย์ เกษตรศิริ (บรรณาธิการ). แม่น้ำโขง - สาละวิน. 2551, หน้า 10.

⁴ ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525. 2525, หน้า 631.

⁵ สุจิตต์ วงษ์เทศ. สุวรรณภูมิ ต้นกระแสนประวัติศาสตร์ไทย. 2549, หน้า 52.

⁶ สำนักพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรมศิลปากร. กลองมโหระทึกในประเทศไทย. 2546, หน้า 11.

⁷ เล่มเดิม, หน้าเดียวกัน. อ้างถึง โครงการโบราณคดีประเทศไทย (ภาคใต้). กลองมโหระทึกที่พบบริเวณภาคใต้ของประเทศไทย (เอกสารโรเนียว), หน้า 1.

สำหรับลวดลายบุคคลสัตว์ สิ่งของที่พบบนหน้ากลอง ครอบวงอาทิตย์หรือดาว ได้แก่ กลุ่มบุคคลที่แต่งกายด้วย ขนนก กลุ่มบุคคลทำกิจกรรมต่างๆ เรือหรือกระบวนเรื่อนกกระสาหรือนก Plover บินทวนเข็มนาฬิกา ปลา กบ ช้าง วัว กวาง นกยูง บินทวนเข็มนาฬิกา และบ้าน นักวิชาการส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าลวดลายที่พบบนหน้ากลอง มาจากความเชื่อในการทำพิธีกรรมบูชาอัญมณี พิธีกรรมเกี่ยวกับ ความตาย พิธีกรรมเกี่ยวกับความอุดมสมบูรณ์ ลวดลาย ทั้งหมดนี้ล้วนแล้วแต่แสดงถึงความสัมพันธ์ของมนุษย์กับ การดำรงชีวิตและระบบนิเวศวิทยาในสังคมบรรพกาล⁸

การใช้กลองมโหระทึกอาจสรุปได้ถึงวัตถุประสงค์ของการใช้ ได้หลายวัตถุประสงค์ ดังนี้

- 1) ใช้เป็นเครื่องแสดงฐานะความมั่งคั่ง
- 2) ใช้เป็นวัตถุสำคัญประกอบในพิธีกรรมเกี่ยวกับ ความตาย
- 3) ใช้ตีเป็นสัญญาณในการสงคราม
- 4) ใช้ตีประกอบในพิธีกรรมขอฝน
- 5) ใช้ตีเพื่อการบำบัดรักษาโรคทางไสยศาสตร์⁹

กลองมโหระทึกที่พบในภาคเหนือตอนล่าง

ในประเทศไทยได้มีการสำรวจพบว่า มีการพบกลองมโหระทึกกระจายอยู่ทุกภาค ซึ่งจัดแสดงอยู่ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ และในครอบครองของเอกชน สามารถจำแนกตามแหล่งที่พบได้ดังนี้ ภาคกลาง 6 รายการ, ภาคเหนือ 8 รายการ, ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 7 รายการ, ภาคใต้ 11 รายการ, ไม่ทราบแหล่งที่พบ 15 รายการ และพบที่สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว 1 รายการ¹⁰

จากข้อมูลของกรมศิลปากร พบว่า ได้มีการพบกลองมโหระทึกในเขตภาคเหนือ 8 รายการ และอยู่ในเขตภาคเหนือตอนล่างถึง 6 รายการ แบ่งตามที่พบได้ ดังต่อไปนี้

1. ตำบลท่าเสา อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์

มีการพบกลองมโหระทึกจำนวน 4 รายการในเขตตำบลท่าเสา สำหรับบริเวณที่พบนี้นจากการสำรวจของนักศึกษาคณะโบราณคดี ชมรมศึกษาวัฒนธรรมและโบราณคดี

มหาวิทยาลัยศิลปากร เมื่อ พ.ศ. 2507 พบว่าในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว มีราษฎรขุดพบกลองมโหระทึกกลุ่มนี้พร้อมกับเครื่องใช้สำริด อาทิ กาน้ำ ช้อน กระต่ายและพรว้า ซึ่งบริเวณที่ขุดพบนี้น ปัจจุบันอยู่นอกโรงพยาบาลอุตรดิตถ์ ด้านหน้าในบริเวณที่เป็นวัดเกษมจิตตราราม ตำบลท่าเสา อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์¹¹

กลองมโหระทึกทั้ง 4 รายการที่พบนี้นมีลักษณะรูปทรง และลวดลายจัดอยู่ในประเภทกลองมโหระทึกแบบเฮเกอร์ 1 (Heger I) ซึ่งมีอายุอยู่ในราวศตวรรษที่ 7 – 3 ก่อนคริสต์ศักราช (200 ปีก่อนพุทธกาล – ราวพุทธศตวรรษที่ 2) ตามการกำหนดอายุในวัฒนธรรมดองซอน¹²

ปัจจุบันกลองมโหระทึก 3 รายการ ถูกเก็บรักษาไว้ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ส่วนอีก 1 รายการ ถูกนำไปเก็บรักษาและจัดแสดงที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ปราจีนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี

2. ตำบลนาเชิง อำเภอคีรีมาศ จังหวัดสุโขทัย

บริเวณนี้มีการพบชิ้นส่วนหน้ากลองมโหระทึกจำนวน 1 รายการ โดยพบจากการขุดสระน้ำของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ธกส.) เขตตำบลนาเชิง อำเภอคีรีมาศ จังหวัดสุโขทัย ปัจจุบันถูกเก็บรักษาและจัดแสดงอยู่ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติรามคำแหง อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย

จากลักษณะรูปแบบและลายที่ปรากฏบนชิ้นส่วนหน้ากลองมโหระทึกนี้ สันนิษฐานได้ว่า อาจมีอายุโดยเปรียบเทียบกับรูปแบบกลองมโหระทึกในวัฒนธรรมดองซอนของเวียดนาม อยู่ในช่วงศตวรรษที่ 5 – 1 ก่อนคริสต์ศักราช (ประมาณพุทธศตวรรษที่ 1 – 5)¹³

3. บ้านนาโบสถ์ ตำบลเชียงทอง อำเภอเมือง จังหวัดตาก

กลองมโหระทึกนี้ นายกล้าเด่นดวง ชาวบ้านนาโบสถ์ ได้ขุดพบในบริเวณบ้านนาโบสถ์ ต่อมา นาย สุทิน อรุณทอง ได้มอบกลองมโหระทึกดังกล่าวให้พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติรามคำแหง จังหวัดสุโขทัย เพื่อเก็บรักษาและจัดแสดง

⁸ เล่มเดิม, หน้า 26-27.

⁹ เล่มเดิม, หน้า 14-15.

¹⁰ เล่มเดิม, หน้า 27.

¹¹ เล่มเดิม, หน้า 44.

¹² โปรดอ่าน สำนักพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรมศิลปากร. กลองมโหระทึกในประเทศไทย. 2546, หน้า 44-64.

¹³ เล่มเดิม, หน้า 74.

กลองมโหระทึกใบนี้อาจเปรียบเทียบลักษณะรูปทรง และการตกแต่งลวดลาย รวมไปถึงการเจาะรูส่วนตัวกลอง และฐานกลองได้กับกลองมโหระทึกที่จัดแสดงใน พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาตินครศรีธรรมราช และ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติกลาง จังหวัดภูเก็ต ซึ่งกำหนดอายุ โดยเปรียบเทียบกับกลองมโหระทึกในวัฒนธรรมดองซอน ของเวียดนามที่ผลิตขึ้นในช่วงศตวรรษที่ 500 – 100 ปี ก่อนคริสต์ศักราช (พุทธศตวรรษที่ 1 – 5)¹⁴

กลองมโหระทึกที่พบที่ตำบลท่าเสา จังหวัดอุดรดิตถ์

กลองมโหระทึกที่พบที่ตำบลนาเชิง จังหวัดสุโขทัย

(ที่มา : สำนักพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ กรมศิลปากร. กลองมโหระทึกในประเทศไทย, 2546.)

นอกเหนือจากกลองมโหระทึกทั้ง 6 รายการนี้แล้ว ยังมีการพบกลองมโหระทึกอีก 2 รายการในเขตบ้านบ่อหลวง ตำบลบ่อเกลือใต้ อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน ซึ่งอยู่ติดกับภาคเหนือตอนล่างทางด้านทิศเหนือของจังหวัดอุดรดิตถ์

ลักษณะรูปทรง ลวดลายและประติมากรรมลอยตัวรูปกบที่ประดับหน้ากลองมโหระทึก พบว่า รูปทรงเป็นรูป

แบบกลองมโหระทึกที่คุ้นเคยในวัฒนธรรมดองซอน ส่วนลวดลายนั้นเป็นรูปแบบที่พบในกลองมโหระทึกที่คุ้นเคยที่สุด ส่วนประติมากรรมรูปกบเป็นรูปแบบที่พบในกลุ่มกลองวัฒนธรรมดองซอน อายุประมาณศตวรรษที่ 4 ก่อนคริสต์ศักราช – คริสต์ศตวรรษที่ 1 (พุทธศตวรรษที่ 1 – 6) นักวิชาการจึงสันนิษฐานว่า กลองมโหระทึก 2 รายการนี้อาจเป็นกลองที่ผลิตขึ้นในช่วงต้นประวัติศาสตร์ (ประมาณพุทธศตวรรษที่ 6 – 11) และได้ใช้สืบทอดกันมาจนถึงสมัยประวัติศาสตร์ (ราวพุทธศตวรรษที่ 12 – 13) เมื่อเลิกใช้แล้วจึงนำไปฝังดินพร้อมกับโบราณวัตถุประเภทเครื่องประดับ และชิ้นส่วนกระดูก¹⁵

กลองมโหระทึกที่พบที่ตำบลเชียงทอง จังหวัดตาก

แผนที่บริเวณที่พบกลองมโหระทึกในเขตภาคเหนือ

(ที่มา : สำนักพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ กรมศิลปากร. กลองมโหระทึกในประเทศไทย, 2546.)

กลองมโหระทึกกับเส้นทางโขง – สาละวิน ในยุคแรก

จากข้อมูลที่กำลังมาในส่วนของกลองมโหระทึกในภาคเหนือตอนล่าง จะพบว่ากลองมโหระทึกที่พบแทบทุกรายการ ล้วนแล้วแต่เป็นแบบกลองมโหระทึกในวัฒนธรรม

¹⁴ เล่มเดิม, หน้า 67.

¹⁵ เล่มเดิม, หน้า 33 และ 39

ครองซอนของเวียดนาม ซึ่งมีนักวิชาการสันนิษฐานว่ากลองมโหระทึกเหล่านี้ มีแหล่งผลิตอยู่บริเวณมณฑลกว๋างสีของจีนกับภาคเหนือของเวียดนาม เฉพาะที่พบในเวียดนามเรียก “วัฒนธรรมครองซอน”¹⁶

การพบกลองมโหระทึกในที่ต่างๆ ทั้งใกล้และไกล ล้วนสะท้อนให้เห็นเส้นทางคมนาคมที่มีการติดต่อไปมาหาสู่กันทั่วภูมิภาคทั้งทางบกและทางทะเล โดยเฉพาะทางบกนั้นมีการเดินทางจากยูนนาน ผ่านลงไปกว๋างสีและเวียดนาม ลัดเลาะตามลำน้ำเล็กๆ ในหุบเขาเข้ามาสู่ลาวและอีสาน จากนั้นข้ามเทือกเขาเพชรบูรณ์ที่จังหวัดเลยและพิษณุโลก ลงมาสู่ลำน่านที่จังหวัดอุตรดิตถ์กับพิษณุโลก จึงพบมโหระทึกตามจุดต่างๆ เป็นระยะๆ¹⁷ ไปจนถึงลุ่มแม่น้ำปิงและเชื่อมเส้นทางไปยังลุ่มน้ำแม่น้ำสาละวินด้วย

นอกจากนี้ยังมีการพบลายเส้นเป็นรูปสลักและภาพเขียนสีที่เพิงผาและผนังถ้ำในเขตอำเภอนครไทย อำเภอชาติตระการและอำเภอนิคมบ่งพร จังหวัดพิษณุโลก และอำเภอทองแสนขัน จังหวัดอุตรดิตถ์ ลักษณะของรูปสลักและรูปเขียนตลอดจนแหล่งที่ทำขึ้นมีส่วนคล้ายคลึงเป็นอย่างเดียวกันกับรูปสลักที่พบในเขตอุทยานประวัติศาสตร์ภูพระบาท อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี ร่องรอยและหลักฐานทั้งหมดเหล่านี้ ย่อมยืนยันว่ามีผู้คนชนเผ่าเหล้ากอหลากหลายเคลื่อนไหว ย้ายถิ่นจากดินแดนสองฝั่งโขง โดยเฉพาะจากอีสาน เข้ามาตั้งหลักแหล่งอยู่บริเวณลุ่มน้ำน่านทางเขตอุตรดิตถ์มาถึงพิษณุโลก เมื่อราว 2,500 ปีมาแล้ว¹⁸

เมื่อพิจารณาจากแหล่งที่พบกลองกลองมโหระทึก ในเขตภาคเหนือตอนล่าง พบว่าเป็นแนวเส้นทางการเดินทางจากลุ่มน้ำแม่น้ำโขงในเขตเมืองหลวงพระบางและเมืองเวียงจันทน์ ตัดตรงมายังลุ่มแม่น้ำสาละวิน โดยเส้นทางโบราณนี้เริ่มต้นจากดินแดนทางตอนเหนือของเวียดนามหรือเขตวัฒนธรรมครองซอน ลงมายังดินแดนลุ่มแม่น้ำโขง จากนั้นก็แยกเส้นทางออกเป็น 2 เส้น คือ

เส้นทางแรกจากเมืองหลวงพระบางลงมาข้ามเทือกเขาหลวงพระบางมายังลุ่มแม่น้ำน่านในเขตจังหวัดน่าน และเดินทางมายังเขตจังหวัดอุตรดิตถ์

ส่วนเส้นทางที่ 2 จากเมืองเวียงจันทน์และดินแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ข้ามเทือกเขาเพชรบูรณ์ มายังลุ่มแม่น้ำน่านในจังหวัดพิษณุโลก

ทั้งสองเส้นทางจะมีจุดบรรจบกัน ณ บริเวณใดบริเวณหนึ่งในเขตจังหวัดสุโขทัย (อาจจะบริเวณแถบเมืองเก่าสุโขทัยก็อาจเป็นได้) หลังจากนั้นก็เดินทางเข้าสู่ลุ่มแม่น้ำปิงในเขตจังหวัดตากและข้ามเทือกเขาถนนธงชัย บริเวณช่องเขาแถบด่านแม่ละเมาไปสู่ดินแดนในลุ่มแม่น้ำสาละวิน จะเห็นว่าตามรายการจะมีการพบร่องรอยการอยู่อาศัยหรือการเดินทางของมนุษย์สมัยก่อนประวัติศาสตร์หลายแห่ง และที่สำคัญคือผ่านตามบริเวณที่มีการพบกลองมโหระทึกตลอดเส้นทาง

เท่าที่ผู้เขียนทราบข้อมูลพบว่าในเขตประเทศพม่าในลุ่มแม่น้ำสาละวินยังไม่มีพบกลองมโหระทึก ทั้งนี้ก็คงเป็นเพราะสถานการณ์ทางการเมือง ที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษาทางด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดี หากเหตุการณ์ทางการเมืองในพม่าสงบลง คงมีการค้นพบกลองมโหระทึกในเส้นทางโบราณ จากจังหวัดตากไปจนถึงดินแดนลุ่มแม่น้ำสาละวินอย่างแน่นอน

เส้นทางการติดต่อของผู้คนจากลุ่มน้ำโขงสู่ลุ่มน้ำสาละวินในยุคแรก

(ที่มา : สุจิตต์ วงษ์เทศ. กรุงสุโขทัยมาจากไหน?, 2548)

บทสรุป

ข้อมูลที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ แสดงให้เห็นภาพอย่างชัดเจนว่ามีผู้คนจากลุ่มแม่น้ำโขง เดินทางติดต่อกับผู้คนในลุ่มแม่น้ำสาละวิน โดยผ่านลุ่มแม่น้ำน่านและลุ่มแม่น้ำปิงมาแล้วอย่างน้อยไม่ต่ำกว่า 2,000 – 2,500 ปีมาแล้ว

นอกจากนี้ ยังพบว่าเส้นทางดังกล่าว เป็นเส้นทางการติดต่อคมนาคมระหว่างเขตแคว้นสุโขทัย โดยเฉพาะบริเวณ

¹⁶ สุจิตต์ วงษ์เทศ. กรุงสุโขทัยมาจากไหน?. 2548, หน้า 27.

¹⁷ สุจิตต์ วงษ์เทศ. คนไทยมาจากไหน?. 2548, หน้า 135.

¹⁸ สุจิตต์ วงษ์เทศ. กรุงสุโขทัยมาจากไหน?, หน้า 38.

ลุ่มน้ำน่านไปยังกลุ่มเมืองเวียงจันทน์ เวียงคำ (ชายฟอง) ในสมัยทวารวดีและลพบุรี¹⁹ สืบมาจนถึงสมัยสุโขทัยและอยุธยา รวมทั้งในปัจจุบันถึงแม้ว่าจะไม่มีเส้นทางคมนาคมหลักที่ทำให้เห็นภาพเส้นทางการติดต่อของผู้คนจากลุ่มแม่น้ำโขงและลุ่มแม่น้ำสาละวินในยุคแรกอย่างชัดเจน แต่หากมองจากสภาพทางภูมิศาสตร์แล้วก็จะเห็นช่องเขาต่างๆ ที่บางแห่งยังคงเป็นเส้นทางการติดต่อระหว่างชาวไทยกับชาวลาว หรือเส้นทางสายตาก – แม่สอ – เมียวดี ที่มีการพัฒนาจากเส้นทางโบราณจนเป็นถนนสายสำคัญในปัจจุบัน

ส่วนสาเหตุที่ผู้คนจากลุ่มแม่น้ำโขงเดินทางมาติดต่อกับผู้คนในลุ่มแม่น้ำสาละวินนั้น สาเหตุสำคัญคือการเดินทางมาหาแหล่งแร่โลหะที่ใช้ในการทำเครื่องมือเครื่องใช้อาวุธ รวมทั้งกลองมโหระทึก สาเหตุต่อมาอาจจะเกิดปัญหาจากการถูกรุกรานจากกลุ่มคนทางตอนใต้ของจีน ทำให้

เกิดการอพยพย้ายถิ่น ข้ามน้ำข้ามเขาเพื่อหาที่ตั้งถิ่นฐานใหม่ และสาเหตุสุดท้ายคงเป็นเพราะการขยายอิทธิพลและเชื่อมโยงทางวัฒนธรรมไปยังดินแดนอื่น เช่นเดียวกับอิทธิพลจากอินเดียและตะวันออกไกลที่ขยายเข้ามาทางทะเล ในช่วงระยะเวลาใกล้เคียงกัน

บทความนี้จึงเป็นเสมือนการเปิดประตูย้อนไปให้เห็นภาพสะท้อนจากในอดีต โดยอาศัยกลองมโหระทึกที่พบในเขตภาคเหนือตอนล่างและพื้นที่ใกล้เคียงเป็นหลักฐานทางโบราณคดีในการศึกษา ซึ่งแสดงให้เห็นถึงเส้นทางการขยายอิทธิพลทางวัฒนธรรมและการเคลื่อนย้ายถิ่นฐานของผู้คนยุคแรกในดินแดนสุวรรณภูมิจากดินแดนลุ่มแม่น้ำโขงเชื่อมโยงมาจนถึงลุ่มแม่น้ำสาละวินได้อย่างชัดเจนอีกหลักฐานหนึ่ง

กลองมโหระทึก

¹⁹ ศรีสักร วัลลิโภคม. ลุ่มน้ำน่าน ประวัติศาสตร์โบราณคดีของพืชญโลก “เมืองเอกแตก”. 2546, หน้า 126.

บรรณานุกรม

- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ (บรรณาธิการ). แม่โขง – สาละวิน. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2551.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริและกัมปนาท ภัคดีกุล (บรรณาธิการ). ลุ่มน้ำโขง : วิกฤต การพัฒนาและทางออก. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2549.
- ปราณี แจ่มขุนเทียน, สมคิด ศรีสิงห์ และจิราภรณ์ สถาปนาวรรณนะ. ประวัติศาสตร์เมืองพิษณุโลก. พิษณุโลก:เทศบาลนครพิษณุโลก (จัดพิมพ์), 2552.
- ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, 2525.
- ศรีศักร วัลลิโภดม. เมืองโบราณในอาณาจักรสุโขทัย. กรุงเทพฯ : สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2532.
- _____ ลุ่มน้ำน่าน ประวัติศาสตร์โบราณคดีของพิษณุโลก “เมืองเอกแตก”. กรุงเทพฯ : มติชน, 2546.
- _____. แอ่งอารยธรรมอีสาน. กรุงเทพฯ : มติชน, 2546. พิมพ์ครั้งที่ 4.
- สุจิตต์ วงษ์เทศ. กรุงสุโขทัยมาจากไหน?. กรุงเทพฯ : มติชน, 2548.
- _____. คนไทยมาจากไหน?. กรุงเทพฯ : มติชน, 2548.
- _____. “พลังลาว” ชาวอีสานมาจากไหน?. กรุงเทพฯ : มติชน, 2549.
- _____. สุวรรณภูมิ ต้นกระแสประวัติศาสตร์ไทย. กรุงเทพฯ : มติชน, 2549.
- สำนักพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรมศิลปากร. กลองมโหระทึกในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : บริษัทอาทิตย์ โปรดักส์ กรุ๊ป จำกัด, 2546.